

Utbildningsinspektion i Liljeforsskolan, förskoleklass, obligatorisk särskola och grundskola årskurs 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan/rektorsområdet.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av utbildningsresultaten.....	3
Bedömning av verksamheten	5
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen.....	7

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Liljeforsskolan den 22-24 mars 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Liljeforsskolan, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Liljeforsskolan intervjuades elever, lärare, skolledning, företrädare för elevvården samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i särskolan samt i förskoleklass och i grundskolans alla årskurser. Vid besöken fördes även spontana samtal med elever och personal. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Liljeforsskolan	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	65
Förskoleklass	15
Grundskola	238
Särskola	21

Liljeforsskolan har cirka 238 elever i förskoleklass och grundskola årskurs 1–6. Därutöver finns särskola med tre klasser ur träningsskolan årskurs 1–10 samt en så kallad kommunikationsklass, en klass där elever ur både träningsskola och grundsärskola undervisas och där teckenstöd och kommunikation är viktiga inslag. Vidare finns tre särskilda undervisningsgrupper.

I anslutning till Liljeforsskolan ligger Liljan som är en resursskola i det nordöstra skolområdet. Elever ur hela skolområdet tas emot i Liljan och Liljeforsskolans rektor är chef för Liljans personal. Vidare finns fritidshem med cirka 75 inskrivna barn.

I Liljeforsskolan har, enligt skolans egna uppgifter, 65 procent av eleverna ett annat modersmål än svenska. För närvarande finns cirka 20 språk representerade. Liljeforsskolan använder en egen pedagogisk modell, ett så kallat språkprogram, som en del i undervisningen i svenska från förskoleklassen upp till årskurs 6.

Viss undervisning, slöjd, hem- och konsumentkunskap och språkval sker på närliggande Gränbyskolan där eleverna också äter lunch. I Gränbyskolans lokaler ligger även stadsdelens bibliotek som fungerar som skolbibliotek.

Skolbarnsomsorgen behandlas i den övergripande kommunrapporten.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Liljeforsskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga

I stort sett får inspektörerna i inspektionsarbetet en ljus bild av verksamheten i Liljeforsskolan och det mesta bedöms fungera väl. Det bedrivs ett pedagogiskt utvecklingsarbete, värdegrundsarbetet är av god kvalitet och i stort råder trygghet och trivsel. Enkelt sagt bedöms det mesta i skolan fungera väl. Det är dock även viktigt att skolan analyserar resultatet i de nationella proven för år 2005 och vidtar åtgärder för förbättring.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Skolan bör arbeta mer aktivt med att ta in, analysera och föreslå åtgärder utifrån övergripande resultat gällande elevernas kunskapsutveckling.
- Eleverna bör generellt sett ges mer inflytande över arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

- Skolans rutiner för elevvårdskonferenser bör ändras, så att rektor alltid är ledamot.
- Bristen på tillgängliga datorer i särskolan bör åtgärdas.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast skall åtgärdas.

- I den obligatoriska särskolan upprättas inte åtgärdsprogram elever i behov av stöd. (5 kap. 1 § särskoleförordningen).
- Elever erbjuds inte de språkval som de har rätt till. (2 kap. 18 §§ grundskoleförordningen).
- Elevens val erbjuds eller genomförs inte på rätt sätt. (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, avsnitten 2.1 och 2.2.

Kunskaper

Enligt skollagen skall utbildningen i förskoleklassen ligga till grund för fortsatt skolgång och inspektörerna bedömer att eleverna i förskoleklassen förutsättningar att utvecklas i den riktning som målen för skolformen anger. I övrigt beskrivs verksamheten i Liljeforsskolans förskoleklass närmare under avsnittet "Verksamhet".

Resultaten på de nationella ämnesproven för årskurs 5 år 2005, visar att måluppfyllelsen i engelska varit någorlunda konstant mellan åren 2003-2005, medan resultaten i de andra tre ämnena tydligt försämrats för år 2005. Skolans måluppfyllelse för matematik år 2005 enligt detta prov, bedöms av inspektörerna som svag. I fråga om ämnet svenska som andraspråk gäller resultaten endast ett fåtal elever, varför inspektörerna avstår från slutsatser.

Tabell 1, Nationella ämnesprov för år 5 i Liljeforsskolan. Tabellen anger andel elever som, enligt statistik från skolan, uppnått målen vid samtliga av provens delmoment.

	År 2003	År 2004	År 2005
Svenska	85 %	73 %	65 %
Svenska som andraspråk	52 %	75 %	39 %
Engelska	78 %	79 %	74 %
Matematik	76 %	76 %	47 %

Någon bedömning av resultaten i andra ämnen än de som omfattas av tabellen ovan kan inte göras, då sådana sammanställningar saknas. Många av skolans lärare gör bedömningar om huruvida elever når målen i de olika ämnena, framför allt i årskurs fem. Dock sammanställs inte dessa resultat av skolledningen. Inspektörerna menar att skolan på en övergripande nivå bör bedöma och utvärdera elevernas utveckling i relation till de nationella målen i alla ämnen.

Skolan bör också systematiskt jämföra resultat uppdelade mellan pojkar och flickor samt mellan elever med svensk och utländsk bakgrund. Sådana sammanställningar bör användas som underlag i skolans kvalitetsarbete. Det är särskilt viktigt att försöka klargöra orsaken till de vikande resultaten på de nationella proven i årskurs fem.

I Liljeforsskolan pågår ett utvecklingsprojekt vars huvudsyfte är att göra elever mer delaktiga i skolan. Inom projektets ram skall bland annat läro- och kursplanerna bearbetas lokalt och delges såväl elever som föräldrar. Genom att eleverna får kännedom om vilka mål de skall arbeta mot, ökar också deras förutsättningar för inflytande i skolans lärprocesser. Inspektörerna noterar också att elevernas kunskaper om målen är tydligare i vissa ämnen samt att några lärare och klasser hunnit längre i utvecklingen mot målstyrd undervisning. Dock finns överlag en medvetenhet och ett engagemang hos lärarna kring denna fråga varför inspektörerna bedömer att arbetet med att utveckla elevernas kännedom om målen för utbildningen är på rätt väg, även om en del återstår.

Normer och värden

Eleverna i Liljeforsskolan upplever att de har möjlighet till påverkan på beslut som rör skolans verksamhet i stort. Skolan arbetar med elevråd och klassråd, ett arbete som också fungerar väl till sin form. Via elevråden framför eleverna förslag och lyckas också genomdriva vissa förbättringsåtgärder. Det händer även att rektor efterfrågar elevrådets åsikt i frågor som rör skolan i stort. Inspektörerna bedömer därmed att eleverna ges möjligheter till ansvar och inflytande kring övergripande frågor i verksamheten.

Enligt läroplanen skall lärarna se till att alla elever har ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Emellertid anser inspektörerna att elevernas möjligheter till påverkan i alltför hög grad är beroende av vilka lärare klassen har. I flera fall konstaterar inspektörerna att eleverna erbjuds långt gående möjligheter till inflytande. I andra fall är det lärarna som i huvudsak planerar undervisningen och beslutar om arbetssätt och arbetsformer. Eleverna får i dessa fall endast undantagsvis bestämma vad de vill göra och hur de vill arbeta. Inspektörerna bedömer därför att eleverna generellt sett bör ges mer inflytande över arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

I skolans uppdrag ingår också att skapa en miljö där eleverna är trygga. I skolans årliga elevenkät skattar eleverna tryggheten i sin studiesituation till ett kvalitetsmedelvärde av 3,4 på en skala mellan 1 och 4, där 4 är högsta värde. Förvisso inträffar emellanåt bråk mellan elever, men eleverna upplever huvudsakligen att skolan är trygg, vilket bekräftas av inspektörernas observationer vid besöket. Under inspektionen framkommer också att personalen i stort sett ingriper på ett bra sätt i det fall bråk eller kränkningar inträffar. Enligt läroplanen skall skolan sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. I detta avseende bedömer inspektörerna att goda resultat uppnås i Liljeforsskolan.

Sammanfattning

Genom skolans utvecklingsprojekt kring elevinflytande har elevernas möjligheter till ansvar och inflytande över både det egna lärandet och undervisningen stärks. Dock behöver skolan enligt inspektörerna arbeta mer för att garantera alla elever inflytande över sitt eget lärande och undervisningens planering.

Skolan bör vidare arbeta mer aktivt med att ta in, analysera och föreslå åtgärder utifrån övergripande resultat gällande elevernas kunskapsutveckling. Liljefors-skolan bedöms generellt vara en skola där trivsel och trygghet råder.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Under rubriken ”Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet” har arbetet med att ge elever inflytande i skolan och över lärandet granskats. Vidare har skolans värdegrundarbete inklusive arbetet mot kränkande behandling inspekterats, liksom former för samverkan med föräldrar. Inspektörerna har bedömt att arbetet är av god kvalitet utan att ge ytterligare kommentarer i denna rapport.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

I förskoleklassen i Liljefors-skolan pågår ett arbete där barnen bland annat utvecklar språklig mognad, grundläggande förståelse för matematiska begrepp och insikter i hur man bör bete sig mot varandra. Arbetet bedrivs företrädesvis i tematisk form och inspektörerna vill särskilt framhålla att leken genomsyrar verksamheten och är den genomgående drivkraften i barnens kunskapsutveckling.

Under rubriken ”Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen” har även skolans mål och organiseringen av undervisningen granskats. Vidare har skolans arbetssätt och innehållet i undervisningen inspekterats. Inspektörerna har bedömt att skolans arbete inom dessa områden är av god kvalitet, utan att ge ytterligare kommentarer i denna rapport.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

För att uppmärksamma elever som är i behov av stöd hålls klasskonferenser där elevers eventuella behov av stöd diskuteras och där skolledningen deltar. Det finns vidare en plan för när olika diagnoser och tester skall genomföras i de olika årskurserna. Resultaten av dessa diagnoser och tester används sedan på både individuell och övergripande nivå, när verksamheten skall planeras så att stöd till elever kan ges. Vidare finns det tydliga rutiner för hur elevvårdsärenden skall hanteras inom skolan, från det att ett elevvårdsärende anmäls till dess att beslut om åtgärder fattas. Rektor ansvarar enligt läroplanen för att undervisningen och elevvårdsverksamheten utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver. Inspektörerna bedömer att Liljefors-skolan har mycket goda rutiner för att upptäcka elever i behov av särskilt stöd.

Åtgärdsprogram skall skrivas, i enlighet med grund- och särskoleförordning, i det fall elever ges särskilt stöd.

Detta görs i grundskolan, men i särskolan utarbetas inte sådana program. Inspektörerna påpekar här att åtgärdsprogram måste utarbetas för elever som behöver särskilt stöd utöver det behov som ansågs ligga till grund för deras placering i särskolan.

Elevvårdskonferenser förekommer i de fall beslut skall fattas kring elevers särskilda stöd. Emellertid erfar inspektörerna att rektorn inte alltid är ledamot av elevvårdskonferensen i Liljeförsskolan utan istället ersätts av biträdande rektor vid cirka hälften av elevvårdskonferenserna. Rektorn håller sig dock, via biträdande rektorn, informerad om de beslut som fattas i de elevvårdskonferenser som hon inte deltar i. Enligt grundskoleförordningen skall rektorn ingå som ledamot i elevvårdskonferensen. Möjligheten att hålla sammanträde med elevvårdskonferensen utan att rektorn är närvarande får inte brukas i en sådan omfattning att skolan i praktiken kringgår förbudet för rektorn att sätta annan i sitt ställe. Inspektörerna bedömer därför att rektorn bör delta i elevvårdskonferensen i större omfattning på skolan.

I skolförfattningarna anges att en elev skall få studiehandledning på sitt modersmål om eleven behöver det. Rektorn ansvarar för att en sådan bedömning görs. I Liljeförsskolan fanns vid tiden för inspektörernas besök endast en elev som fick studiehandledning på sitt modersmål. Inspektörerna bedömer att det i skolan utvecklats ett slags praxis som innebär sådan studiehandledning i första hand erbjuds eleverna i förberedelseklassen eller elever som nyligen kommit från denna klass. Inspektörerna vill i detta sammanhang påpeka att en sådan praxis inte har stöd i förordningarna utan att alla elever skall få studiehandledning på sitt modersmål ifall de behöver det. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör förbättra sitt arbete kring att bedöma vilka elever som behöver studiehandledning på sitt modersmål.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

Som tidigare nämnts arbetar lärarna bland annat med ta fram lokala konkretiseringar av kursplanernas mål. Detta arbete syftar också bland annat till att skapa en gemensam grund för bedömning av elevernas kunskapsutveckling. Vidare förekommer utbyten lärare emellan inom skolan i bedömningsfrågor.

I särskolan uppger lärarna samfällt att de har de nationella målen för ögonen när de sätter upp individuella mål för de enskilda eleverna i deras individuella utvecklingsplaner.

Sammantaget bedömer inspektörerna att utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning sker på ett bra sätt.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

I Liljeförsskolan finns en stående läsårsplanering som bland annat innefattar kvalitetsundersökningar via enkäter och uppdatering av handlingsplaner och policies. Bland personalen i skolan finns kunskaper om skolans resultat och vilja till förbättringsarbete utifrån dessa. Som exempel kan nämnas att skolans utvecklingsprojekt rörande elevinflytande initierats som en direkt följd av att resultaten på den kommungemensamma enkäten i denna fråga bedömdes som alltför svaga. Dessutom deltar skolan för närvarande i ett EU-projekt där syftet är att hela personalens kompetens skall höjas på såväl individuell som grupp- och skolövergripande nivå.

Under rubriken ”Kvalitetssäkring och förbättringsarbete” har även kontrollerats att skolan har en aktuell kvalitetsredovisning och att den motsvarar förordningens krav. Sammantaget bedömer inspektörerna att det kvalitets- och förbättringsarbete som bedrivs i Liljeforsskolan är av god kvalitet. Dock bör skolan, som tidigare påpekats, förbättra arbetet med att på skolövergripande nivå sammanställa resultaten av elevernas kunskapsutveckling, analysera dessa och föreslå lämpliga åtgärder.

Skolledning och intern kommunikation

För ledningen av Liljeforsskolan finns en rektor och en biträdande rektor. Personalen är organiserad i fyra arbetslag, men det finns också arbetsgrupper som kallas vardagslag, och som vanligen organiseras årskursvis. Utvecklingsfrågor diskuteras i en särskild skolutvecklingsgrupp. En gång per vecka håller skolledningen möten av informationskaraktär med tillgänglig personal och därutöver hålls arbetsplatsträffar för all personal, där beslut fattas. Inspektörerna bedömer att ledningen och den interna kommunikationen i Liljeforsskolan sammantaget fungerar väl och att rektorn är förtrogen med den dagliga verksamheten i skolan.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att verksamheten i Liljeforsskolan är av god kvalitet. Inspektörerna bedömer att Liljeforsskolan har mycket goda rutiner för att upptäcka elever i behov av särskilt stöd. Dock måste åtgärdsprogram upprättas för eleverna i särskolan och rektorn skall i större omfattning delta i elevvårdskonferensen. Skolan bör också förbättra sitt arbete kring att bedöma vilka elever som behöver studiehjälp på sitt modersmål.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Tillgång till grundskolans utbildning och information om utbildning

Enligt grundskoleförordningen skall bland annat svenska och engelska erbjudas som språkval i stället för tyska, franska och spanska, om eleven och elevens vårdnadshavare önskar det. För eleverna i årskurs 6 saknas denna möjlighet, och för de elever som inte vill läsa tyska, franska eller spanska fattas beslut om anpassad studiegång. Dessa elever erbjuds i stället studier i andra ämnen, t.ex. stöd i ämnen de är svaga i. Även om det enligt inspektörernas bedömning är lovvärt att skolan uppmuntrar eleverna att läsa moderna språk, strider det mot författningarna att inte erbjuda svenska och engelska som språkval om eleven och dennes vårdnadshavare önskar det. Detta måste därför åtgärdas.

I timplanen anges ett visst antal timmar för elevens val. Undervisningen syftar till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen och eleverna skall erbjudas ett allsidigt urval av ämnen. Undervisningen skall till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med målen i den kursplan eller de kursplaner för det ämne eller de ämnen som utgör elevens val. I Liljeforsskolan erbjuds eleverna kompisträning, värderingsövningar och så kallade ART¹-lektioner under den tid som avsatts för elevens val. Även särskilt stöd har givits elever under tiden för elevens val, ifall lärare eller vårdnadshavare bedömt att eleverna behövt sådant stöd.

Inspektörerna vill framhålla vikten av att elevens val verkligen upplevs som ett val av de enskilda eleverna. Särskilt stöd som ges under tiden för elevens val får inte ersätta, endast komplettera, stöd som eleven är annars är berättigad till. Inspektörerna bedömer vidare att Liljeforsskolans utbud inom ramen för elevens val inte kan betraktas som allsidigt och det är tveksamt huruvida undervisningen syftar till att fördjupa och bredda elevernas kunskaper inom ett eller flera ämnen. Inspektörerna bedömer att Liljeforsskolan måste förbättra sitt arbete med elevens val så att det överensstämmer med förordningarnas krav.

Under rubriken ”Tillgång till grundskolans utbildning och information till utbildning” har även tillgången till utbildning såsom modersmålsundervisning och svenska som andraspråk bedömts. Vidare har informationen till elever och vårdnadshavare samt eventuella kostnader i verksamheten bedömts. Inspektörerna har i dessa avseenden bedömt att tillgången till utbildning och information är god utan att ge ytterligare kommentarer i denna rapport.

Personal

Under rubriken ”Personal” har tillgången till lärare med pedagogisk högskoleutbildning samt om de undervisande lärarna har ämnesutbildning för det ämne/de ämnen de undervisar i granskats. Även skolledningens utbildning, sakkunskap och erfarenhet samt om skolan har tillgång till lärare med speciell kompetens som exempelvis speciallärare har bedömts. Vidare har personalens och skolledningens tillgång till kompetensutveckling granskats. Inspektörerna har bedömt att tillgången inom dessa områden är god utan att ge vidare kommentarer i denna rapport.

Läromedel, pedagogiska materiel och utrustning

Vad gäller tillgång till läroböcker, skrivmateriel, lokaler, bibliotek, utrustning och dylikt, har inspektörerna endast en invändning i Liljeforsskolan. I särskolan medför brist på tillgängliga datorer att lärarna ibland upplever att elever inte alltid kan erbjudas den undervisning lärarna menar vara mest effektiv utifrån den enskilde elevens kunskapsutveckling. Skolan skall ha utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning, enligt skollagen. Det är därför viktigt att skolan ger alla elever tillgång till datorer i utbildningen.

¹ ART, Aggression Replacement Training, innehåller social färdighetsträning, ilskekontrollträning och moralutbildning och syftar till att göra individen bättre rustad i mötet med andra människor.

Sammanfattning

Sammantaget bedömer inspektörerna att Liljeforsskolan erbjuder god tillgång till utbildning. Dock måste skolan erbjuda eleverna språkval och elevens val enligt författningarna. Vidare bör bristen på tillgängliga datorer i särskolan åtgärdas.

Datum	Ort
2006-11-01	Stockholm

Lars Svensson
Elisabeth Ritchey